

Holdt PP II stik?

En analyse af udviklingen i de offentlige udgifter fra 1972-1977

Bent Greve

Denne artikel vil forsøge at vurdere, hvorvidt de af PP II fremsatte påstande om den fortsatte vækst i de offentlige udgifter er holdbare. På denne baggrund er i det følgende foretaget en analyse af udviklingen i de offentlige drifts- og anlægsudgifter 1972/73-1977.

Tabel 1 viser således statens, amtskommunernes og kommunernes totale drifts- og anlægsudgifter i perioden.

Tabel 1. De totale offentlige drifts- og anlægsudgifter

	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977
Staten excl. tilskud ¹⁾	37,0	39,1	47,1	56,3	59,4	63,7
Amtskommuner	4,9	7,4	9,2	11,1	13,7	14,6
Kommuner	21,5	25,6	32,4	37,2	42,5	46,0
Totalt	63,4	72,1	88,7	104,6	115,6	124,3

¹⁾ Totale udgifter ÷ refusioner til kommuner og amtskommuner.

Tabel 1 er opgjort i løbende priser.

For at få et indtryk af, hvorledes den reale udvikling har været, er det nødvendigt at finde frem til et indeks, man kan deflatere de løbende priser med. Til dette brug er valgt lønudgiften for statsansatte. Dette skyldes, at de offentlige udgifter i væsentligt omfang består af lønudgifter.

Tabel 2. Lønudgiften for statsansatte i årene 1970-1977

	1000 kr.	Index
1970	46,1	100
1971	52,1	113
1972	57,6	125
1973	63,7	138
1974	76,1	165
1975	87,5	190
1976	95,5	207
1977	103,2 ¹⁾	224

¹⁾ Skøn.

Kilde: Statistiske Efterretninger.

Tabel 2 viser, at udgiften til statsansatte i årene 1970–1977 er steget fra 46,1 tusinde kr. pr. ansat til 103,2 tusinde kr. i 1977. Dette svarer til en stigning på 124 %. Lønudgiften til statsansatte i året 1977 er et skøn baseret på en stigning på 6 % fra 1976/77 – 1977, eller svarende til 8 % fra 1976 til 1977, hvilket er i overensstemmelse med et skøn foretaget af Det økonomiske Råds formandskab offentliggjort i deres majrapport. I tabel 3 er vist gennemsnitlig lønudgift pr. statsansat i finansåret 1970/71 til 1976/77 og stigningen i forhold til året før.

Tabel 3. Gennemsnitlig lønudgift pr. statsansat i årene 1970/71 – 1977

	1000 kr.	Stigning i forhold til året før
1970/71	47,6	
1971/72	53,5	12,4
1972/73	59,1	10,5
1973/74	66,8	13,0
1974/75	79,0	18,3
1975/76	89,5	13,3
1976/77	97,4	- 8,8
1977	103,2 ¹⁾	6,0

¹⁾ Skøn.

Kilde: Statistiske Efterretninger.

I tabel 4 er vist den reale vækst i de samlede offentlige udgifter i perioden 1972/73 – 1977.

Tabel 4. Den reale vækst i de offentlige udgifter

	Samlede offentlige udgifter Løbende priser	Index for lønudgift pr. statsansat med 1972/73 = 100	Samtlige offentlige udgifter Mia kr. Faste priser ¹⁾	Vækst i forhold til året før
1972/73	63,4	100	63,4	
1973/74	72,1	113	63,8	0,6
1974/75	88,7	134	66,2	3,8
1975/76	104,6	151	69,3	4,7
1976/77	115,6	165	70,1	1,2
1977	124,3	175	71,0	1,3
Gennemsnitligt i perioden				2,3

¹⁾ Deflateret med indexet for lønudgiften pr. statsansat.

Tabellen viser, at der i gennemsnit i perioden har været en vækst i de offentlige udgifter på 2,3 %. Denne stigning har dog været forskellig fra år til år, således at der især fra 1974/75 til 1975/76 har været en kraftig vækst i de offentlige udgifter svarende til ca. 4,7 %.

For at få et udtryk, der kan sammenholdes med de forudsigelser, som PP II gjorde i 1972, er det nødvendigt at fratrække overførselsindkomsterne fra de offentlige udgifter. I tabel 5 er vist større indkomstoverførsler i årene 1972/73 til 1977.

Tabel 5. Større indkomstoverførsler¹⁾ i årene 1972/73 – 1977. Mia kr.

1972/73	19,1
1973/74	22,0
1974/75	26,9
1975/76	32,7
1976/77	37,2
1977	40,4

¹⁾ Incl. pensionsydelse, dagpenge ved sygdom m.v., børnetilskud, arbejdsløshedsdagpenge, boligstøtte bortset fra momsrefusion, sygesikring samt andre overførsler.

Kilde: Det økonomiske Sekretariat. December 1976 og juni 1975.

Udover de medtagne større indkomstoverførsler findes der en række tilskud. Disse er bl. a. momsrefusion til boligbyggeri, der nu er afskaffet og landbrugsstøtten, pristilskud til mejeriprodukter, prisdæmpende godtgørelse, indskud i almenlystigt boligbyggeri, reparation og vedligeholdelse af boliger og erhvervs-tilskud. Disse er ikke medtaget, dels fordi de svinger fra år til år, dels fordi nogle først er kommet til i perioden, og nogle er ophørt i perioden.

I tabel 6 er vist den reale vækst i de offentlige udgifter excl. overførselsindkomster.

Tabel 6. Den reale vækst i de offentlige udgifter excl. overførselsindkomster

	Samlede off. udgifter excl. overførsels- indkomster Løbende priser Mia kr.	Indeks for lønudgifter pr. statsansat med 1972/73 = 100	Samlede off. udgifter excl. overførsels- indkomster Faste priser Mia kr.	Stigning i forhold til året før
1972/73	44,3	100	44,3	
1973/74	50,3	113	44,5	0,4
1974/75	61,6	134	46,0	3,4
1975/76	71,7	151	47,5	3,3
1976/77	78,5	165	47,6	2,1
1977	84,3	175	48,2	1,3
Gennemsnit pr. år				1,7

Tabel 6 viser, at der i gennemsnit ved de offentlige udgifter excl. overførselsindkomster har været en vækst på ca. 1,7 % pr. år. Dette tal skal sammenholdes med den af PP II forudsatte vækst. PP II forudsagde i sit lave alternativ, at de offentlige investeringer ville stige med 2 % om året fra 1972 til 1977 og

de offentlige driftsudgifter med 4 %. Sammenvejes dette i forhold til udgiftsfordelingen i 1972, svarer det til en gennemsnitlig stigning i udgifterne på 3,4 %. I det høje alternativ, som PP II anså for mere realistisk, var stigningen på 4,4 %. Dette viste sig altså ikke at holde stik.

Det økonomiske Råds formandsskab har i sin majrapport dels vist realstigningen i det offentlige køb af varer og tjenesteydelser i 1975 til 1977 og dels skønnet over udviklingen i 1978 til 1980. Formandsskabet har beregnet en realstigning i det offentlige køb af varer og tjenester på 3,6 % i 1975, 3,3 % i 1976 og 1,5 % i 1977. Disse tal er i god overensstemmelse med de ovenfor beregnede tal.

Skønnet for perioden 1978 til 1980, der i gennemsnit er på 1 % p. a. må på baggrund af de foreliggende tal anses for at være realistiske. For at få et indtryk af, hvorvidt den reale vækst i hele den offentlige sektor har været ens for både stat, amt og kommuner, er i tabel 7 og tabel 8 foretaget beregninger for henholdsvis staten, kommunerne og amtskommunerne samt kommunerne og amtskommunerne under ét.

I tabel 7 er vist den reale vækst i statens udgifter, dels statens totale udgifter og dels statens udgifter excl. overførselsindkomster.

Tabel 7. Den reale vækst i statens udgifter

	Statens totale udgifter			Statens udgifter excl. overførselsindk.		
	Løbende priser	Faste priser	Stigning pct.	Løbende priser	Faste priser	Stigning pct.
1972/73	37,0	37,0		17,9	17,9	
1973/74	39,1	34,6	- 6,5	17,1	15,1	- 15,6
1974/75	47,1	35,1	1,4	20,2	15,1	0
1975/76	56,3	37,3	6,3	23,6	15,6	3,3
1976/77	59,4	36,0	- 3,5	22,2	13,5	- 13,5
1977	63,7	36,4	1,1	23,3	13,3	- 1,5
Gennemsnit pr. år			- 0,3			- 4,7

Tabel 7 viser, at statens totale udgifter i perioden har haft et fald på 0,3 % i gennemsnit pr. år. Dette skal ses i sammenhæng med, at der fra 1972/73 til 1973/74 har været et reelt fald på 6,5 % og fra 1975/76 til 1976/77 har været et reelt fald på 3,5 %. Disse fald skal ses i sammenhæng med de opgaveoverførsler, der har været mellem staten, amtskommunerne og kommunerne.

I tabel 8 er vist den reale vækst i kommunernes og amtskommunernes udgifter i perioden 1972/73 til 1977.

Tabel 8. Den reale vækst i kommunernes og amtskommunernes udgifter

	Kommuner			Amtskommuner			Komm. + amtskomm.		
	Løbende priser	Faste priser	Stign. pct.	Løbende priser	Faste priser	Stign. pct.	Løbende priser	Faste priser	Stign. pct.
1972/73	21,5	21,5		4,9	4,9		26,4	26,4	
1973/74	25,6	22,7	5,6	7,4	6,5	32,7	33,0	29,2	10,6
1974/75	32,4	24,2	6,6	9,2	6,9	6,2	41,6	31,1	6,5
1975/76	37,2	24,6	1,7	11,1	7,4	7,2	48,3	32,0	2,9
1976/77	42,5	25,8	4,9	13,7	8,3	12,2	56,2	34,1	6,6
1977	46,0	26,3	1,9	14,6	8,3	0,0	60,6	34,6	1,5
Gennemsnit pr. år			4,1			11,1			5,6

Tabellen viser, at der for kommunernes vedkommende gennemsnitlig har været en stigning på 4,1 %, medens der for amtskommunernes vedkommende har været en gennemsnitlig stigning på 11,1 %. Især for amtskommunernes vedkommende har stigningen været meget forskellig fra år til år. Således har der især været stigninger i de år, hvor der har foregået opgaveomlægninger mellem staten og kommunerne. For 1973/74's vedkommende således sygesikringens indførsel og for 1976/77's vedkommende bistandslovens ikrafttræden og stats-hospitalernes overførsel.

På baggrund af det store antal arbejdsløse, til vinter kommer antallet op på ca. 200.000, og udgifterne til arbejdsløshedsdagpenge op på næsten 8 mia i 1978, var det en nærliggende betragtning, at man satte mere skub i den offentlige sektor. Dette selvom mange siden er forskrækkede over væksten i det offentliges antal ansatte i de senere år. Denne vækst, som jo endda ikke har været så voldsom jfr. tabel 9, når man medtager de aktivitetsændringer, der har fundet sted i de senere år.

Tabel 9. Antal fuldtidsbeskæftigede i den offentlige sektor i 1000

	Stat	Amtskommune og kommuner	Ialt
1-4-72	164	244	408
1-4-75	167	288	455
1-4-76	183	303	486
12-1-77	184	314	498

Kilde: Statistiske Efterretninger.

Den gennemsnitlige årlige stigning har været på ca. 4 %. Denne opgørelse skal dog tages med forbehold, idet tallene for 1972 og 1975 ikke er fuldt sammenlignelige med tallene for 1976 og 1977 på grund af ændrede opgørelses-

metoder. Overførsel af sygekasserne til kommunerne pr. 1. april 1973 betød samtidig en forøgelse af personalet med ca. 2000 personer.

Offentlig ansættelse af personale vil betyde, at vi får en forbedring af den offentlige service, som på mange områder, eksempelvis sundhedsområdet, er tiltrængt.

Samtidig betyder offentlig ansættelse, i stedet for arbejdsløshedsunderstøttelse, kun en begrænset forøget offentlig udgift, ligesom det ikke forringer vor betalingsbalance væsentligt.

Ved at betragte offentlige udgifter og ansatte på denne måde, betyder det mindre, at aktivitetsudvidelser evt. betyder, at PP II's spådomme går i opfyldelse.